

Yttrande

Datum 2022-09-15

Klassificering 1.5.2.

Dnr RAÄ-2022-1580

Avdelning Kulturmiljö

Enhet Kulturmiljöintegrering

Yttrande om "Heritage Impact Assessment" av reviderat förslag till kulturhus i världsarvet Örlogsstaden Karlskrona

Karlskrona kommun har begärt att Riksantikvarieämbetet yttrar sig i ärende om en konsekvensanalys (Heritage Impact Assessment, "HIA") av reviderat förslag till nybyggnation av kulturhus inom världsarvet Örlogsstaden Karlskrona. Myndigheten ombeds yttra sig över om nybyggnationen står i strid mot de kulturmiljövärden som bidrar till världsarvsvärdet.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet har granskat konsekvensanalysen av det reviderade förslaget till nybyggnation och konstaterar att tidigare bedömning kvarstår. Det reviderade förslaget innebär viss minskning av höjd och volym, men medför inte tillräckligt stora ändringar för att motverka negativ påverkan på världsarvet.

Ärendet

Riksantikvarieämbetet har informerat Unescos världsarvscenter angående såväl tidigare förslag till nybyggnation som det reviderade förslaget till kulturhus, detta med anledning av informationsplikten till Unesco för världsarvet Örlogsstaden Karlskrona som styrs av paragraf 172 i världsarvskonventionens operationella riktlinjer (se roller och ansvar i världsarvsarbetet nedan). HIA och övrig dokumentation i form av ritningar och situationsplan från Karlskrona kommun har förmedlats av Riksantikvarieämbetet till Unesco som i sin tur vidarebefordrat dokumentationen till Icomos vars uppdrag är att granska förslaget genom en så kallad "Technical Review". Riksantikvarieämbetet tog emot Icomos utredning den 1 september 2022, vilken har vidarebefordrats till Karlskrona kommun och Länsstyrelsen i Blekinge. Icomos sammantagna bedömning är att det reviderade förslaget till nybyggnation, trots de ändringar som gjorts, medför negativ påverkan på världsarvet och att ytterligare ändringar i höjd, form, gestaltning och material är nödvändiga.

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet har granskat HIA:n och det reviderade förslaget till nybyggnation genom en arbetsgrupp bestående av kompetenser inom arkitektur, stadsplanering och byggnadsantikvarisk kompetens. Samtliga i arbetsgruppen har besökt Karlskrona och platsen för föreslagen nybyggnation.

Riksantikvarieämbetets synpunkter

Riksantikvarieämbetets sammantagna bedömning är att ändringarna är små. Därmed kvarstår Riksantikvarieämbetets tidigare bedömning att det är troligt att den nya byggnaden påverkar världsarvet Örlogsstaden Karlskronas särskilt stora universella värde negativt.

Mer specifikt är Riksantikvarieämbetets synpunkter följande:

- I det reviderade förslaget har byggnadens *höjd och volym* minskats men inte i tillräcklig utsträckning för att samspela med och ta hänsyn till den befintliga kulturmiljön, både i förhållande till barockkyrkornas dominerande karaktär i stadsrummet (Fredrikskyrkan och Trefaldighetskyrkan) samt den omgivande småskaliga bebyggelsen. HIA:n bedömer att den historiska stadssilhuetten, som utgör en viktig del av världsarvets integritet, påverkas negativt. Även om negativ påverkan bedöms som liten kvarstår negativ påverkan på distansvyer och framförallt siktlinjer på nära håll i gaturummet.
- Angående *form och proportioner* har det gyllene snittet använts som utgångspunkt för att byggnaden ska harmoniera bättre med de två barockkyrkorna. Detta är ett positivt inslag sett utifrån volymens proportioner. Dock kvarstår en stark kontrast mellan hur de olika byggnaderna möter marken. Den klassicistiska bebyggelsen runt torget och även sentida tillägg har markerad sockel och tyngd medan den föreslagna byggnaden med sin glasade bottenvåning har en helt avvikande karaktär.
- Valet av högkvalitativa *material* är positivt och i det reviderade förslaget har kornischer i sandsten lagts till för att dela upp fasaden horisontellt. Det framgår dock inte i analysen hur materielen kommer att åldras på sikt och om dessa skapar starka reflektioner i solljus.
- HIA:n beskriver en måttlig/stor negativ påverkan på attributet välbevarad bebyggelse och historiska miljöer, bl.a. genom rivning av Posthuset vars arkitektoniska kvaliteter fortfarande är läsbara i kulturmiljön, samt visuell påverkan på Vattenborgen som är ett byggnadsminne. Det reviderade

förslaget påverkar inte tidigare bedömning om att rivningen av posthuset leder till minskade kulturmiljövärden i bebyggelsemiljön kring torget.

- Möjligheten att kunna uppleva hur det var när världsarvsstaden kom till är en viktig del av det *immateriella kulturarvet* och är nära kopplad till de materiella attribut som speglar Karlskrona som en av Europas bäst bevarade exempel på örlogsstad från 1600-talet. Upplevelsen av de historiska delarna av Örlogsstaden och Stortorget påverkas fortfarande betydligt av det reviderade förslaget till nybyggnation, dvs. i relation till hur kyrkorna, såväl Fredrikskyrkan som Trefaldighetskyrkan, kommer att fortsätta att framstå som de monumentala verk de byggdes för att vara. Det handlar också om relationen mellan stadens entré från havet och Fredrikskyrkans dominanta ställning i stadens silhuett.

Roller och ansvar i världsarvsarbetet

Unescos världsarvskonvention kräver att anslutna stater har en adekvat lagstiftning och förvaltning för att kunna skydda och vårda sina världsarv (artikel 4 och 5 i världsarvskonventionen). Utgångspunkten för Sveriges arbete i enlighet med världsarvskonventionen är att bevarandet av det särskilt stora universella värdet (OUV) och förvaltningen av världsarven klaras med nationell lagstiftning. Riksantikvarieämbetet har ett övergripande ansvar för världsarvskonventionen och ska informera Unescos världsarvcenter om ett världsarvs särskilt stora universella värde påverkas eller kan komma att påverkas. Informationen ska lämnas i ett tidigt skede innan beslut fattas som kan vara svåra att ändra (§172 världsarvskonventionens operationella riktlinjer).

Länsstyrelserna har ansvar för det statliga natur- och kulturmiljöarbetet på regional nivå. Länsstyrelsernas ansvar för natur- och kulturmiljöer omfattar även världsarven. Länsstyrelserna ska tillämpa befintlig lagstiftning, ge rådgivning och ingå i samråd, utöva tillsyn och bedriva uppsikt. Länsstyrelsen har också möjligheten att överpröva kommunala planbeslut i enlighet med plan- och bygglagen (2010:900) och kommunala beslut om dispens från strandskyddsbestämmelserna enligt miljöbalken (1998:808), vilket även omfattar beslut som kan påverka världsarven. Utöver att länsstyrelserna har vissa formella uppdrag i världsarvsarbetet kan länsstyrelserna ha andra ansvar och roller i världsarvsarbetet. Vilken roll och vilket ansvar länsstyrelserna har i övrigt avgörs på regional och lokal nivå utifrån världsarvens olika behov och förutsättningar.

Beslutsfattare på regional och kommunal nivå som fattar beslut som berör världsarv ska ta hänsyn till de av Unesco utpekade värdena så att de inte påverkas negativt av förändringar i eller i närheten av världsarvet.

Ägare som förvaltar fastigheter i världsarv har en viktig roll att skydda, vårda och bevara världsarven och även finansiera vård och underhåll av natur och bebyggelse. Ägaren ansvarar för sin fastighet och för underhåll och skötsel av den. Detta ska ske enligt fastställda planer och enligt den svenska lagstiftning som kan gälla för området eller objektet.

Detta beslut har fattats av avdelningschef Marja-Leena Pilvesmaa efter föredragning av utredare Elene Negussie. Även t.f. enhetschef Christian Runeby har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Karlskrona kommun
Länsstyrelsen i Blekinge
Svenska Unescorådet
Icomos Sverige